

2023-11-02

Brottsofferjouren Sverige
Hammarby fabriksväg 25, 6 tr
120 30 Stockholm
info@brottsofferjouren.se
www.brottsofferjouren.se
Växel: 08-644 88 00
Brottsofferstöd: 116 006

Yttrande avseende SOU 2023:37 Förstärkt skydd för den personliga integriteten.

Diarienummer Ju2023/01620
Justitiedepartementet

Inledning samt generella synpunkter på utredningen

Betänkandet i tilläggsdirektivet består av två delar; den första delen fokuserar på åtgärder mot oskuldskontroller, oskuldsintyg och oskuldsingrepp. Den andra delen fokuserar på åtgärder mot omvändelseförsök av hbtq-personer. Brottsofferjouren Sverige (BOJ) lägger upp vårt yttrande på samma sätt i två delar.

BOJ ser positivt på att utredningen tagit ett barnrättsperspektiv och tillvaratagit barns rättigheter i arbetet. Genomgående genom utredningen saknar vi dock vikten av samverkan med civilsamhället och dess roll. Civilsamhället spelar en särskilt viktig roll både när det gäller hbtqi-personers utsatthet och personer utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck då båda dessa grupper många gånger saknar förtroende för myndigheter och föredrar stöd från idéburna organisationer.

Del 1. Oskuldskontroller, oskuldsintyg och oskuldsingrepp

BOJ tillstyrker den föreslagna lagändringen att införa en ny straffbestämmelse som innebär ett straffansvar för den som undersöker någon annans kvinnliga könsorgan med syftet att för egen eller någon annans del bedöma om personen är eller framstår som oskuld.

Vidare föreslås att oskuldsingrepp ska förbjudas genom nya bestämmelser i lagen (1982:316) med förbud mot könsstympning av kvinnor vilket BOJ också ser positivt på. Förbudet mot oskuldsingrepp omfattar ingrepp i någon annans kvinnliga könsorgan som görs i syfte att det ska framstå som att personen är oskuld. Ett eventuellt samtycke från den som utsätts för oskuldskontroll eller oskuldsingrepp ska inte kunna ge ansvarsfrihet för gärningspersonen.

Betänkandet tar också upp ett förslag om att utöka möjligheten till utreseförbud vid fall där det finns påtaglig risk att någon som är under 18 år förs utomlands eller lämnar Sverige i syfte att genomgå en oskuldskontroll eller ett oskuldsingrepp. BOJ välkomnar även detta förslag.

När det gäller oskuldsintyg föreslås i betänkandet att detta inte ska kriminaliseras, vilket BOJ inte håller med om. BOJ anser att samhället behöver ta tydligt avstånd från alla former av hederstänkande kring oskuldsbegreppet och ser därför ett behov av att kriminalisera oskuldsintyg. Annars riskerar vi att både oskuldskontroller och oskuldsingrepp lever kvar i det fördolda.

I betänkandet diskuteras även information- och utbildningsinsatser inom hälso- och sjukvården, vilket BOJ anser att det finns ett stort behov av.

Del 2. Omvändelseförsök av hbtq-personer

Utredningen bedömer att omvändelseförsök av hbtq-personer inte behöver kriminaliseras eller att sådana försök inte behöver utgöra en särskild straffskärpningsgrund. I betänkandet definieras fyra olika slags omvändelseförsök utifrån vilket tillvägagångssätt som avses, nämligen följande:

- **Kroppspåverkande metoder:** Metoder som riktas fysiskt mot kroppen som exempelvis hormonbehandling eller kirurgiska ingrepp.
- **Terapiimiterande metoder:** Metoder som liknar samtalsterapi, tolvstegsmetoden eller liknande metoder.
- **Religiösa metoder:** Metoder som bygger på religiösa ritualer eller andra handlingar med religiös koppling som exempelvis andeutdrivning, förbön eller själavårdande samtal.
- **Andra påverkansförsök:** Handlingar som inte faller in i någon av ovanstående kategorier. Det kan vara allt från utfrysning, verbala övertalningsförsök till tvångsäktenskap eller våld.

Utifrån rapporten ”Unga hbtq-personers utsatthet för omvändelseförsök i Sverige” som Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) släppte 2022 dras slutsatsen att det inte förekommer varken kroppspåverkande eller terapiimiterande metoder i Sverige, och därför behöver inte dessa två metoder kriminaliseras enligt betänkandet. BOJ reagerar på att den slutsatsen endast baseras på en enda källa, räcker det som grund för ställningstagandet att inte kriminalisera dessa två omvändelseförsök? Att vara hbtqi-person i hederskontext innebär en dubbel utsatthet vilket gör att man kan anta att mörkertalet är högt. Särskilt eftersom att söka stöd och hjälp av en myndighet eller organisation utanför hedersmiljön anses vara ett brott mot hedern enligt hedersnormerna. Samt att

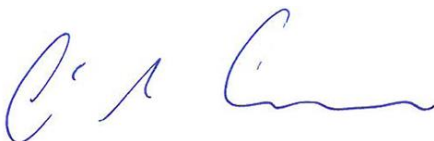
hbtqi-personer inte accepteras i en hederskultur, även detta är att förlora familjens heder.

Inom Brottsofferjourens stödverksamhet har vi inte stött på några kroppspåverkande omvändelseförsök, men däremot har vi vid något tillfälle mött stödsökande som utsatts för terapiinspirerade omvändelseförsök. Dock ville hen inte medverka i MUCF:s rapport även fast detta i så fall hade varit anonymt. Men hedersnormerna är starka och rädslan för att familjen ska förlora sin heder är stor, liksom stigmat det innebär att vara den som orsakade att familjen förlorade sin heder. Så BOJ anser att slutsatsen att det inte förekommer några kroppspåverkande eller terapiimiterande omvändelseförsök i Sverige är något förhastad. Sanningen är att vi inte vet om detta förekommer eller ej. Därför håller inte BOJ med om dessa två omvändelsemetoder inte ska kriminaliseras. Om det inte är kriminellt så säger vi att det är okej, ett godtagbart beteende.

När det gäller religiösa omvändelseförsök eller andra påverkansmetoder så anser utredningen att många av dessa saker redan är kriminella, som exempelvis olaga hot, ofredande, olaga frihetsberövande, tvångsäktenskap eller olaga tvång och brott som kan ingå i fridskränkning, kvinnofridskränkning eller hedersbrott. För de brott som inte ingår i de befintliga brottsrubriceringar som innebär straffskärpning såsom nämnda fridskränkingsbrott, hatbrott och hedersbrott skulle BOJ gärna se en straffskärpningsgrund för omvändelseförsök vid dessa brott för att markera brottets allvar då det strider mot de mänskliga rättigheterna där det ingår att fritt få uttrycka sin könsidentitet, könsuttryck och sexuell läggning.

Vidare anser utredningen att de påverkansförsök som faller utanför befintlig lagstiftning inte är att betrakta som så allvarliga att de behöver kriminaliseras. BOJ anser att även dessa omvändelseförsök är allvarliga, men vi har respekt för utredningens bedömning att en särskild straffbestämmelse för handlingar som inte når upp till nuvarande gräns för vad som är brottsligt inte är ett effektivt sätt att komma till rätta med dessa omvändelseförsök. Eftersom vi är tveksamma i den här frågan avstår vi från att ta ställning i just denna fråga.

Föredragande i detta remissvar har vice förbundsordförande Monica Ekström samt verksamhetsutvecklare Våld i nära relation Heléne Carlsson varit.

Sven-Erik Alhem
Förbundsordförande
sven-erik.alhem@boj.se

Fredrik Mellqvist
Generalsekreterare
fredrik.mellqvist@boj.se